

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Біохімія»

Ступінь вищої освіти **«Бакалавр»**

Спеціальність **101 «Екологія»**

Освітня програма **«Екологія»**

Рік навчання **2**, семестр **4**

Форма здобуття вищої освіти **денна**

Кількість кредитів ЄКТС **4**

Мова викладання **українська**

–
Лектор навчальної дисципліни
Контактна інформація лектора
(e-mail)
URL ЕНК на навчальному
порталі НУБіП України

д.б.н., проф. Прилуцька Світлана Володимирівна
тел. (044) 527-89-66
prylutska_svitlana@nubip.edu.ua
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3693>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(до 1000 друкованих знаків)

Дисципліна «Біохімія» вивчає хімічний склад живих організмів і навколишнього середовища, а також взаємозв'язки між ними. Саме комплексні знання зі структури, фізико-хімічних та біологічних властивостей хімічних і біоорганічних сполук, які є складовою всього живого, так і навколишнього середовища, їх раціональне взаємодоповнення, є суттєво важливими і необхідними для подальшого застосування знань і навичок фахівців екологів у професійній діяльності. У живій природі поєднуються різноманітність і збалансованість завдяки наявності численних регуляторних механізмів і комунікацій, в основі яких лежать складні біохімічні перетворення. Саме вивчення біохімічних основ закладає фундамент розуміння глибоких процесів взаємодії різних живих організмів як між собою, так і в екосистемах.

Завдання курсу полягає в ознайомленні студентів з будовою і властивостями хімічних елементів та їх сполук, основними класами біоорганічних сполук їх класифікацією, функціями і властивостями, біохімічними механізмами перетворення екзо- та ендогенних сполук і адаптації живих організмів. Теоретичні аспекти дисципліни студенти закріплюються на лабораторних заняттях з метою отримати та закріпити практичні навички при роботі у хімічній, біохімічній, біотехнологічній лабораторії, що дозволять у подальшому планувати наукові дослідження та аналізувати отримані експериментальні дані.

Компетентності навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

ФК2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

ФК5. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю

Програмні результати навчання навчальної дисципліни (ПРН):

ПРН7. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

ПРН21. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/лабораторні роботи)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
4 семестр				
Змістовний модуль 1. Молекулярний та хімічний склад живих організмів і навколишнього середовища				
Тема 1. Вступ до біохімії.	2/2	<i>Знати:</i> Предмет і завдання, основні розділи (статична, динамічна, біохімія органів і тканин) та види біохімії (людини і тварини, рослин, мікроорганізмів, вірусів, медична, молекулярна і т.д.). Історія розвитку біохімії. <i>Розуміти:</i> Вклад видатних вчених в розвиток біохімії як науки. <i>Ознайомитись:</i> з безпекою та правилами роботи в біохімічній лабораторії.	Виконати і здати лабораторні роботи	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 2. Сучасні біохімічні методи	2/2	<i>Знати:</i> Якісний та кількісний хімічний склад речовин. <i>Розуміти:</i> принципи методів рН-метрія, кондуктометрія, УФ-Вид, ІЧ,	Виконати і здати лабораторні роботи	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та

		електронна, ЯМР, конфокальна і флуоресцентна спектроскопії <i>Застосовувати:</i> Методи виділення та очистки, розділення білків – висолювання, електрофорез, хроматографія, (УФ-Вид, ІЧ, електронна, флуорисцентна спектроскопія, гель-електрофорез, ВЕРХ, Вестерн-блот аналіз, спектроскопічні методи		усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 3. Молекулярний та хімічний склад живих організмів.	2/2	<i>Знати:</i> Функціональні групи біомолекул. Вуглеводні і гідросполуки (ациклічні, ароматичні, гомо-, гетероцикли), карбонові кислоти. Біоорганічні сполуки азоту (аміни $\text{NO}_2\text{-NH}_2$ та аміди COOH-NH_2). Гетерофункціональні сполуки ($\text{COOH} + \text{NH}_2 + \text{OH}$ групи. Макро- та мікроелементи. Біогенні елементи. <i>Розуміти:</i> будову гетероциклічних сполук, низькомолекулярних фізіологічно активних речовин (алкалоїдів). <i>Застосовувати:</i> Методи озолення. Мікрохімічний аналіз золи. Якісне визначення мінеральних речовин.	Виконати і здати лабораторні роботи	Виконання та задача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 4.	2/2	<i>Знати:</i> Роль води у життєдіяльності	Виконати і здати	Виконання та задача

<p>Роль води у життєдіяльності живих організмів. Буферні системи.</p>		<p>живих організмів. <i>Розуміти:</i> Молекулярну структуру, фізико-хімічні властивості (температура кипіння, теплота випаровування). Основні закономірності поглинання води клітиною – осмос. <i>Застосовувати:</i> Методи оцінки показника рН у буферних розчинах, воді, ґрунті, біологічних рідинах.</p>	<p>лабораторн у роботу</p>	<p>лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 5. Молекулярна і надмолекулярна організація клітини.</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати:</i> Характерні особливості рослинної клітини. <i>Розуміти:</i> Відмінності між клітиною еукаріот та прокаріот. Позаклітинний матрикс. <i>Застосовувати:</i> Якісні реакції на небілкові азотисті сполуки.</p>	<p>Виконати і здати лабораторн у роботу</p>	<p>Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 6. Білки та амінокислоти.</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати:</i> Структуру, біологічні функції, класифікація та властивості. Хімічний склад білків. Класифікація білків: прості і складні. Характеристика хромо-, нуклео-, гліко- та ліпопротеїдів. Класифікація амінокислот: замінні і незамінні амінокислоти, полярність радикалів, ациклічні та</p>	<p>Виконати і здати лабораторн у роботу</p>	<p>Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>

		<p>циклічні амінокислоти.</p> <p><i>Розрізняти:</i> Рослинні білки. Представники. Джерела рослинних білків.</p> <p><i>Розуміти:</i> амфотерність, денатурація і ренатурація, колоїдність, ізоелектрична точка.</p> <p><i>Застосовувати:</i> Якісні реакції на білки та амінокислоти. Методи виділення білків з рослинного матеріалу.</p>		
<p>Тема 7. Вуглеводи.</p>	2/2	<p><i>Знати:</i> Загальні властивості та класифікація вуглеводів, будова та роль у живій природі. Характеристика моно-, оліго-, полісахаридів та їх основні представники. Стереохімія моносахаридів (D-, L- і α-, β- форми). <i>Розрізняти:</i> Похідні вуглеводів: сахарні кислоти (альдарові, альдонові, уронові), аміносахариди, глікозиди. Полісахариди клітинних стінок. <i>Застосовувати:</i> Якісні реакції на моносахариди.</p>	Виконати і здати лабораторн у роботу	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
<p>Тема 8. Нуклеїнові кислоти.</p>	2/2	<p><i>Знати:</i> Хімічний склад нуклеїнових кислот. Пуринові і піримідинові основи, нуклеозиди й нуклеотиди. Рівні організації ДНК (первинна</p>	Виконати і здати лабораторн у роботу	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на

		<p>структура та вторинна будова ДНК, правило компліментарності, третинна будова ДНК).</p> <p>Будова хромосом.</p> <p>Типи РНК.</p> <p><i>Розуміти:</i> Фізико – хімічні властивості нуклеїнових кислот.</p> <p><i>Розрізняти:</i> Похідні нуклеотидів та їх значення у біосинтетичних процесах.</p> <p><i>Застосовувати:</i> методи виділення нуклеопротейдів з дріжджів.</p> <p>Якісні реакції на складові нуклеопротейдів (білки, моносахариди (рибозу та дезоксирибозу), пуринові основи, фосфорну кислоту).</p>		<p>eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 9. Ліпіди.</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати:</i> Будова, властивості, функції та структурні компоненти ліпідів.</p> <p>Класифікація ліпідів: жирні кислоти - будова, властивості. Вищі жирні спирти й альдегіди, класифікація, будова та властивості.</p> <p><i>Розуміти:</i> Нейтральні ліпіди, нейтральні гліколіпіди, фосфоліпіди – гліцериди, класифікація, будова та властивості.</p> <p>Сфінголіпіди,</p>	<p>Виконати і здати лабораторну роботу</p>	<p>Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>

		будова, властивості, класифікація. <i>Застосовувати:</i> Методи визначення хімічних параметрів жирів.		
Навчальна робота				70
Модульний тест				30
Змістовний модуль 2. Біотрансформація речовин та біохімічні рівні взаємодії між живими організмами.				
Тема 1. Основні поняття метаболізму речовин та енергії в природі. Ферментативні реакції.	2/2	<i>Знати:</i> Метаболізм речовин Основні відмінності між реакціями синтезу та розпаду сполук. Катаболізм та анаболізм сполук. Будова та властивості ферментів. Класифікація і номенклатура ферментів. <i>Розуміти:</i> Специфічність дії ферментів. Кінетика ферментативного каталізу. Загальні уявлення про механізм дії ферментів. Інгібітори та активатори ферментативної реакції. <i>Застосовувати:</i> Якісні реакції на небілкові азотисті сполуки Вивчення дії ферментів (амілази і каталази). Властивості ферментів (термолабільність, дія активаторів та інгібіторів).	Виконати і здати лабораторн у роботу	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 2. Фітогормони. Класифікація фітогормонів. Молекулярні механізми дії фітогормонів.	2/2	<i>Знати:</i> Класифікація фітогормонів. Молекулярні механізми дії фітогормонів. <i>Розрізняти:</i>	Виконати і здати лабораторн у роботу	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у

		<p>Основні представники (ауксини, цитокініни, гібереліни, абсцизини та етилен), їх структура, властивості та біологічна дія.</p> <p><i>Застосовувати:</i> Виділення фолієвої кислоти (вітамін Вс) з дріжджів.</p>		<p>вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 3. Вторинні рослинні метаболіти.</p>	2/2	<p><i>Знати:</i> властивості, структуру і класифікацію вторинних метаболітів.</p> <p><i>Розуміти:</i> синтез, роль і застосування вторинних метаболітів.</p> <p><i>Застосовувати:</i> Якісні реакції на ртуть, свинець, кадмій, діоксини</p>	<p>Виконати і здати лабораторну роботу</p>	<p>Виконання та задача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 4. Біологічна активність ксенобіотиків</p>	2/2	<p><i>Знати:</i> класифікацію ксенобіотиків</p> <p><i>Розуміти:</i> метаболічні шляхи перетворення і утилізації ксенобіотиків. Біохімічні механізми токсичної дії ксенобіотиків. Взаємодія ксенобіотиків з біологічними мембранами.</p> <p><i>Розрізняти:</i> Системи біотрансформації ксенобіотиків.</p> <p><i>Застосовувати:</i> Методи оцінки вмісту небезпечних хімічних речовин.</p>	<p>Виконати і здати лабораторну роботу</p>	<p>Виконання та задача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<p>Тема 5.</p>	2/2	<p><i>Знати:</i> Біохімічні аспекти стійкості,</p>	<p>Виконати і здати</p>	<p>Виконання та задача</p>

Алелопатія та її роль в екології агросистем		адаптації і резистентності у живих організмів. <i>Розрізняти:</i> Формування смаку й аромату рослинами, які вживаються свійськими й дикими тваринами. <i>Застосовувати:</i> методи визначення іонів амонію в ґрунтових водах	лабораторн у роботу	лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 6. Екологічно-біохімічна взаємодія рослин і тварин	2/2	<i>Знати:</i> Формування біохімічних реакцій живих організмів на дію патогенів. <i>Розуміти:</i> Дію отрут грибів і тварин на живий організм <i>Розрізняти:</i> біохімічні зміни в живих організмів спричинені дією біотичних та абіотичних чинників навколишнього середовища. <i>Застосовувати:</i> Визначення показника рН у воді, ґрунті	Виконати і здати лабораторн у роботу	Виконання та здача лабораторних і самостійних робіт, а також Модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Всього за 4 семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу та/або електронні джерела.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзамен	залік
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Біологічна і біоорганічна хімія. Підручник у 2 томах/ Л.І. Остапченко, В.К. Рибальченко /– К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. – 918 с.
2. Біохімія. Підручник / Л.І. Остапченко, Т.Р. Андрійчук, Ю.Д. Бабенюк та ін. / За ред. Л.І. Остапченко – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 796 с.
3. Біохімія. Підручник / Кучеренко М.Є., Бабенюк Ю.Д., Васильєв О.М., Виноградова Р.П., Войціцький В.М., Курський М.Д., Рибальченко В.К., Цудзевич Б.О. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 480 с.
4. Молекулярна біологія. Підручник / Сиволоб А.В. – К: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 384 с.
5. D.L. Nelson, M.M Cox. Lehninger Principles of Biochemistry. Publisher: W.H. Freeman (15th Edition), 2022, ISBN-10: 0-7167-7108-X. ISBN-13: 978-0-7167-7108-1. 1100 p.
6. Кучеренко М.Є., Бабенюк Ю.Д., Войціцький В.М. Сучасні методи біохімічних досліджень. К.: Фітосоціоцентр, 2021. – 424 с.
7. Прилуцька С.В., Гринюк І.І., Ткаченко Т.А. Біохімія. Навчальний посібник. - Київ: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України. - 2022. - 192 с.

Допоміжна література

1. Тарасенко Л.М., Непорада К.С., Григоренко В.К. Функціональна біохімія. – Вінниця, Нова книга, 2017. – 378с.
2. Губський Ю.І. Біологічна хімія. – Київ-Вінниця: Нова книга, 2017. – 656с.
3. Thomas D. Pollard, William C. Earnshaw, Ph. D. Cell biology. – Elsevier Science (USA), 2022. – 804 p.
4. Прилуцька С.В., Демчук Т.Л., Бойко О.А., Коломієць Ю.В. Навчально-методичні рекомендації з «Біохімії». Видавничий центр НУБіП України. 44 с. 2012. Київ.
5. Григорюк І.П., Бойко О.А., Прилуцька С.В. Фізіологія рослин з основами біохімії. Практикум. Видавництво ТОВ «Аграр Медіа Груп». Київ. 2014. С. 148.